

סדרה

השלום והחימוש מחדש

כל הכתבות בסדרה במסמך אחד, לפי סדר הקריאה. עודכן: 8 בנובמבר 2026.

איך אירופה מגיבה לאיומים: באיזו מהירות היא מתחמשת, באיזו איטיות היא מנהלת משא ומתן, ומי משלם. מתחילים במקפיאי הסופרמרקטים ששובשו מרחוק ב-2 בנובמבר, כדי להפריד בין עובדות לחשד. אחר כך שני ניתוחים: החשבון של החימוש מחדש, כלומר אילו כללים שונו למען הנשק ולא למען השירותים הציבוריים, וגבולות ההגנה העצמית, עם התקיפות האוקראיניות בתוך רוסיה מקרה אחר מקרה. את הסדרה חותם מאמר דעה חתום על חוסר הסימטריה בין ההגנה לדיפלומטיה.

תוכן העניינים

1. מקפיאים ב-50 מעלות: מי תקף את הסופרמרקטים של אירופה, ומה אנחנו באמת יודעים
2. החשבון של החימוש מחדש: מי משלם, ולפי אילו כללים
3. עד היכן מגיעה ההגנה העצמית: התקיפות האוקראיניות בתוך רוסיה, מקרה אחר מקרה
4. חימוש מחדש מגישים קר

מקפיאים ב-50 מעלות: מי תקף את הסופרמרקטים של אירופה, ומה אנחנו באמת יודעים

בקצרה

- בלילה שבין 1 ל-2 בנובמבר שיבשו מתקפות סייבר את מערכות הקירור של סופרמרקטים בלפחות אחת-עשרה מדינות באירופה, ובהן איטליה. במקרים רבים הועלו המקפיאים ל-50 מעלות. טונות של מזון הושלכו.
- זו חזרה על מתקפה מ-12 באוקטובר בצרפת. בשני המקרים היעד היה תוכנת שליטה מרחוק, בחלקה ישנה, שנחשפה ברשת בלי הגנה מספקת.
- ב-4 בנובמבר לקחו שתי קבוצות פרו-רוסיות, NoName057(16) ו-Z-Pentest, אחריות על המתקפות בטלגרם. ההודעות נמחקו אחר כך, ואיש לא אימת אותן באופן עצמאי.
- ארצות הברית ודנמרק כבר הצביעו ב-2025 על קשרים בין הקבוצות האלה למדינה הרוסית; לפי כתב האישום האמריקאי, Z-Pentest הוא שם נוסף לקבוצה שמכוונת בידי המודיעין הצבאי הרוסי. אבל לגבי המתקפות על המקררים, שום רשות לא פרסמה ראיות להכוונה ממלכתית. הקרמלין מכחיש.
- במשפט הבינלאומי ההבדל מכריע: מדינה אחראית למה שעושים איבריה או מי שפועלים בשליטתה, לא למה שעושים אוהדיה. אבל יש לה גם חובה לא לאפשר שהשטח שלה ישמש לפגיעה באחרים.

מקרר תצוגה בסופרמרקט הוא חפץ שגרתי. הוא נעשה פחות שגרתי כשמגלים שכדי לשבש אותו אין צורך להיכנס לחנות: מספיק למצוא ברשת את הלוח ששולט בו. בליל 2 בנובמבר מישהו עשה זאת במאות סניפים, מדבלין ועד בוקרשט. מי עשה זאת היא השאלה שעליה נבנתה, בתוך ימים ספורים, קריאה פוליטית שלמה. הכתבה הזאת מנסה להפריד בין מה שאנחנו יודעים לבין מה שנאמר.

העובדות

צרפת, 12 באוקטובר. המתקפה הראשונה בסדרה הזאת פגעה בכמה מאות סופרמרקטים בצרפת. המשטרה ספרה כ-700 יחידות קירור ששובשו, ברשתות כמו Intermarché, Coopérative U, קרפור, לקלר ומונופרי, בנזק של יותר מ-130 אלף אירו (GreenMe). התוקפים ניצלו גרסאות ישנות של תוכנת Danfoss לניטור מרחוק של המתקנים (Informat.ro). לפי מומחה שצוטט ב-CNN, לפני המתקפה נראו ברשת יותר מ-1,700 התקנות של התוכנה הזאת (QN).

אירופה, 2 בנובמבר. שלושה שבועות אחר כך חזרה אותה טכניקה בקנה מידה יבשתי. התוקפים העבירו את המאיידים של מקררים ומקפיאים למצב הפשרה, והטמפרטורות עלו עד 50 מעלות (Teleborsa; Cybernews). המדינות שנפגעו הן לפחות אחת-עשרה (יורוניוז); מקורות אחרים מונים שתים-עשרה, ובהן בלגיה, הולנד, שוודיה, אסטוניה, אירלנד, גרמניה, רומניה ופורטוגל (RetailDetail). באירלנד הסירה רשת SuperValu מוצרים מ-13 חנויות; בבלגיה דיברה קרפור על כ-15 סניפים מתוך 700 (Cybernews; TweakTown).

איטליה. מתקפות נרשמו בסיציליה, לפחות שלוש חנויות בקטניה ואחת בפלרמו, וגם בטוסקנה ובאמיליה-רומאניה, שם זיהתה הסוכנות הלאומית לאבטחת סייבר מתקפה נגד חברה למזון קפוא (Open). ב-3 בנובמבר כינסה הממשלה בארמון קיג'י את הסוכנות ואת ראשי שירותי המודיעין; ההודעה המסכמת דיברה על השפעה מוגבלת על שרשרת ההפצה (ItaliaOggi).

החקירות. בבלגיה פתחה התביעה בחקירה פלילית (אל-ג'זירה). הנציבות האירופית כינסה סוכנויות ורשויות לאומיות, אבל לא ייחסה את המתקפות לשום מדינה או קבוצה (Informat.ro). נציב החקלאות כריסטוף הנסן כינה אותן ניסיון מכוון לפגוע בשרשרת המזון (Informat.ro).

מי עשה זאת: שלוש רמות שאסור לבלבל ביניהן

1. לקיחת האחריות. ב-4 בנובמבר לקחו NoName057(16) ו-Z-Pentest יחד אחריות על המתקפות, עם סרטון וכמה הודעות בטלגרם שנמחקו אחר כך. לפי הדיווחים, NoName057(16) פרסמה גם מדגם של יותר מ-2,500 שורות עם שמות משתמש וסיסמאות של עובדים ולקוחות של Danfoss. איש לא אימת אותו. חוקר שצוטט ב-Cybernews מפקפק בכך שהקבוצות באמת פרצו למערכות, ולא לקחו לעצמן את הקרדיט אחרי שהתקשורת הצביעה עליהן כחשודות (Cybernews). לפי Agenda Digitale, ההודעה אינה מכילה נתונים טכניים בלעדיים שרק המבצעים יכלו לדעת (Agenda Digitale).

2. הקשרים של הקבוצות למוסקבה. כאן יש ראיות, אבל הן נוגעות לעבר. ב-9 בדצמבר 2025 הגיש משרד המשפטים האמריקאי אישומים שמתארים את תמיכת ממשלת רוסיה ב-NoName057(16) ובקבוצה נוספת, Cyber Army of Russia Reborn, שלפי כתב האישום משתמשת גם בשם Z-Pentest והוקמה, מומנה והופעלה בידי המודיעין הצבאי הרוסי, ה-GRU (Kyiv Independent). כמה ימים אחר כך ייחסה דנמרק ל-Z-Pentest מתקפה מ-2024 על מתקן לטיהור מים. לפי חברת האבטחה Forescout, מתחילת 2026 לקחו קבוצות שבסיסן ברוסיה אחריות על לפחות 20 מתקפות על מערכות קירור (Pillitteri, שמסכם את משרד המשפטים האמריקאי, ממשלת דנמרק ו-Forescout). החשד, אם כן, לא נולד יש מאין.

3. הכוונה של המדינה הרוסית. זה החלק שלא הוכח. לגבי המתקפות על המקררים, שום רשות לא פרסמה ראיות להכוונה ממלכתית (אותו מקור). הקרמלין כינה את ההאשמות "אבסורדיות" (AFP, דרך Macau Business). מומחה בלגי אמר שהוא "בטוח ב-95%" שמדובר בחבלה רוסית (RetailDetail): זו הערכה מקצועית, לא הוכחה.

המעבר מהרמה הראשונה לשלישית הוא זה שהדיון הציבורי עשה הכי מהר. באיטליה, למשל, הממשלה דיברה על "כיוון רוסי" ב-3 בנובמבר, לפני כל לקיחת אחריות (Pillitteri).

נקודת התורפה

מי שלא יהיה המבצע, הדלת הייתה פתוחה. לפי מומחי אבטחה, באירופה כ-13 אלף מערכות קירור עדיין פועלות עם תוכנה מיושנת ופרצות ידועות (dev.ua). עד הגל הזה איש לא חשב שמתקנים כאלה זקוקים להגנות סייבר ברמה גבוהה (QN). אמצעי הנגד שקבעה הסוכנות הצרפתית CERT-FR פשוטים: לנתק את המתקנים מגישה ישירה לאינטרנט, להחליף את סיסמאות ברירת המחדל, לעדכן את הקושחה, ולפתוח מחדש את הגישה רק דרך VPN (Pillitteri). ב-4 בנובמבר סוכלה בצרפת מתקפה מאותו סוג נגד חדרי הקירור של שלושה מרכזים לשימור דם (Liga.net).

פרשנות משפטית

מתי מתקפה *שייכת* למדינה. לפי המשפט הבינלאומי, מדינה אחראית למעשי איבריה ולמעשי אנשים או קבוצות הפועלים לפי הוראותיה, בהכוונתה או בשליטתה (סעיפים 4 ו-8 *של* הסעיפים בדבר אחריות מדינות *של* ועדת המשפט הבינלאומי, 2001). בפרשת ניקרגואה נגד ארצות הברית (1986) דרש בית הדין הבינלאומי לצדק "שליטה אפקטיבית" על המבצעים הספציפיים (ביה"ד הבינלאומי לצדק). תמיכה כללית, או אהדה פוליטית, אינן מספיקות.

חובת הערנות. *יש* עם זאת חובה *שנייה*. כבר ב-1949, בפרשת מצר קורפו, קבע בית הדין *שאין* מדינה רשאית להתיר ביודעין *שהשטח שלה ישמש* נגד זכויותיהן *של* מדינות אחרות (ביה"ד הבינלאומי לצדק). אם קבוצות המוכרות לרשויות *של* מדינה אחת פוגעות *שוב* ושוב *בתשתיות של* מדינה אחרת, המדינה *שממנה* הן פועלות חייבת לעצור אותן, גם אם היא אינה מכוונת אותן.

איזה סוג *של* הפרה. פגיעה מרחוק במתקנים אזרחיים *של* מדינה אחרת, עם הפסדים כלכליים אבל בלי הרוגים או הרס *שניתן* להשוות לפעולה צבאית, כמעט אינה מגיעה לסף *של* "מתקפה מזוינת" *שמתירה* הגנה עצמית (סעיף 51 *של* מגילת האו"ם). היא קרובה יותר להפרת ריבונות או לאיסור ההתערבות. התגובות המותרות הן לכן מסוג אחר: חקירות, צעדים דיפלומטיים, סנקציות. לאיחוד האירופי *יש* מאז 2019 משטר סנקציות *ייעודי* למתקפות סייבר.

מבחן הסימטריה

אותו קנה מידה לראיות. אם אנחנו דורשים הוכחה פומבית לפני *שמייחסים* מתקפה למוסקבה, אותה דרישה חלה על מתקפות סייבר *שהעיתונות* מייחסת למדינות מערביות, כמו וירוס סטוקסנט נגד הצנטריפוגות באיראן, *שארצות* הברית וישראל מעולם לא הודו בו רשמית.

אותו לילה. באותן *שעות של* המתקפות על המקררים, אפליקציות ההתרעה מפני תקיפות אוויר *של* אוקראינה ושל רוסיה הציגו התרעות גרעיניות כוזבות. קייב האשימה את מוסקבה; גם האפליקציה הרוסית נפגעה, ואיש לא לקח אחריות (TweakTown). ללוחמת הסייבר אין מבצע אחד.

אותו קנה מידה למניעה. מי *שדורש* ממוסקבה לעצור את הקבוצות הפועלות *מהשטח שלה*, חייב לדרוש מהמפעילים האירופים לסגור את הדלתות *שהם* משאירים פתוחות. *שתי* האחריויות אינן מוציאות זו את זו.

עמדתנו

סעיף זה מבטא את עמדת האתר. הוא נפרד מהעובדות שהוצגו לעיל.

החשד כלפי הקבוצות הפרו-רוסיות מבוסס: *יש* להן עבר, הן התפארו, ושתי ממשלות מערביות תיעדו את קשריהן למדינה הרוסית. אבל חשד מבוסס אינו הוכחה, וההבדל חשוב דווקא מפני *שההשלכות* הפוליטיות גדולות. רשויות *שמדברות* על "מלחמה היברידית" צריכות לפרסם את מה *שהן* יודעות, כפי *שעשתה* דנמרק במקרה *של* מתקן המים.

בינתיים *יש* דבר *שאפשר* לעשות בלי לחכות לשום *ייחוס*: לעדכן את התוכנות ולהוריד מהרשת את הלוחות החשופים. זה עולה מעט, וזו ההגנה *שהייתה* מונעת מקפיאים ב-50 מעלות.

מה לעקוב אחריו

- החקירות של התביעה הבלגית ושל הרשויות הלאומיות: האם מישהו יפרסם ראיות טכניות על המבצע.
- האם הנציבות או המועצה ייחסו את המתקפות באופן רשמי, והאם ישתמשו במשטר הסנקציות על מתקפות סייבר.
- אימות מדגם פרטי הגישה של Danfoss שפרסמה NoName057(16).
- מתקפות חדשות על חדרי קירור של בתי חולים, מרכזי עירוי ומחסני מזון.
- המספרים: כמה מהמערכות החשופות מאובטחות.

מקורות: Cybernews · Teleborsa · QN · Informat.ro · GreenMe · יורוניוז · ItaliaOggi · Open · TweakTown · RetailDetail · אל-ג'זירה · Pillitteri · Kyiv Independent · Agenda Digitale · Cybernews · Informat.ro, שמסכם את משרד המשפטים האמריקאי, ממשלת דנמרק ו-AFP · Forescout, דרך Liga.net · dev.ua · Macau Business · ביה"ד הבינלאומי לצדק · ביה"ד הבינלאומי לצדק

החשבון של החימוש מחדש: מי משלם, ולפי אילו כללים

בקצרה

- בפסגת נאט"ו בהאג (יוני 2025) התחייבו בעלות הברית להוציא עד 2035 5% מהתמ"ג: לפחות 3.5% לביטחון במובן הצר, ועד 1.5% לתשתיות קריטיות, רשתות והגנה אזרחית.
- את המספר דרשה וושינגטון, שאיימה אחר כך במכסים על הממשלה היחידה שלא התחייבה, ממשלת ספרד. הסכם הסחר בין האיחוד האירופי לארה"ב מיולי 2025 מכניס לאותה חבילה מכסים של 15% ורכישת נשק אמריקאי; לדברי שגריר ארה"ב בנאט"ו, כמחצית מההתחייבויות החדשות של בעלות הברית נוגעת לנשק מתוצרת ארה"ב.
- האיחוד האירופי יצר כלים מהירים לביטחון: הלוואות בהיקף 150 מיליארד אירו (SAFE), שאושרו בתוך כעשרה שבועות בהליך דחוף שמדיר את הפרלמנט האירופי; חריגה מברית היציבות שמתירה גירעון גדול יותר, אבל רק לביטחון (ומיוני 2026 גם לחלק מהוצאות האנרגיה); והצעת תקציב ל-2028–2034 שמגדילה פי חמישה את הכספים לביטחון ולחלל.
- לבריאות, לחינוך, למשפט ולדיפלומטיה אין חריגה דומה. חלקה של מניעת הסכסוכים בתקציב האיחוד ירד, והצעה שנמצאת בדיון תקצץ את הכלי שממנן אותה פי שניים מן השאר.
- מי כבר שילם: הסיוע לפיתוח בבריטניה ובבלגיה, התשתיות האזרחיות הבריטיות, חג רשמי בדנמרק. באיטליה מזהיר משרד התקציב הפרלמנטרי שהחשבונות יסתבכו החל מ-2029, כשהחריגה תסתיים; הממשלה אומרת שהרווחה לא תיפגע.
- האם ההוצאה "מופרזת"? זה תלוי בהשוואה שהמספרים אינם מכריעים: בדולרים אירופה מוציאה כמעט פי שלושה מרוסיה, ובכוח קנייה הפער מצטמצם מאוד. הצהרת נאט"ו קושרת את ה-3.5% ליעדי היכולת של הברית, והם חסויים: אף אזרח אינו יכול לבדוק אם המספר תואם צורך ממשי.

המספר שיקבע את ההוצאה הצבאית האירופית בעשור הבא נולד במשא ומתן. 5% מהתמ"ג הם מה שביקש ממשל טראמפ ומה שקיבלו בעלות הברית בהאג, מחולק לשני סעיפים כדי שיהיה בר-נשיאה. נאט"ו אומרת שהסעיף הראשון משמש להשגת יעדי היכולת שלה; אבל היעדים האלה אינם פומביים. וכך, בוויכוח, הממשלות האירופיות אינן מסבירות מה הן צריכות, אלא איך יגיעו לאחוז. המאמר הזה עוקב אחרי הכסף: מאיפה הוא בא, אילו כללים שונו כדי למצוא אותו, ומי עלול לאבד אותו.

העובדות

ההתחייבות. ב-25 ביוני 2025 חתמו שלושים ושתיים בעלות הברית על הצהרה שבה התחייבו להוציא עד 2035 לפחות 3.5% מהתמ"ג על "צורכי הביטחון הבסיסיים", ועד 1.5% על הגנת תשתיות קריטיות, הגנה על רשתות, מוכנות אזרחית וחוסן (LaPresse). הסעיף השני מוגדר פחות מהראשון, ונחזור אליו.

הכלים האירופיים. במרץ 2025 הציגה הנציבות האירופית את תוכנית "ReArm Europe", ששמה שונה אחר כך ל-"Readiness 2030", במטרה לגייס יותר מ-800 מיליארד אירו (הנציבות האירופית). העמוד הראשון, SAFE, מעניק הלוואות של עד 150

מיליארד אירו לרכש משותף של נשק (מועצת האיחוד האירופי). העמוד השני הוא חריגה מכללי התקציב, שנדון בה בהמשך. בהצעת התקציב ל-2028–2034 הקצתה הנציבות 131 מיליארד אירו לביטחון ולחלל, פי חמישה מהיום (הנציבות האירופית, מצוטט ב-FastForward).

ההוצאה בפועל. לפי מכון שטוקהולם הבינלאומי לחקר השלום (SIPRI), 29 המדינות האירופיות החברות בנאט"ו הוציאו ב-2025 יחד 559 מיליארד דולר, ו-22 מהן עברו את רף ה-2% מהתמ"ג. רוסיה הוציאה 190 מיליארד, 7.5% מהתמ"ג שלה; אוקראינה 84 מיליארד, 40% מהתמ"ג שלה (SIPRI).

מאיפה בא ה-5%

הלחץ. וושינגטון ביקשה את המספר, בליווי איומי סחר. בהאג, היחידה שסירבה ליעד הייתה ממשלת ספרד: היא חתמה על ההצהרה אבל התחייבה ל-2.1% בלבד, בטענה שזה מספיק כדי להבטיח את היכולות שהברית דורשת בלי לפגוע בהוצאה החברתית (La Notizia). נשיא ארה"ב השיב במסיבת עיתונאים שיגרום לספרד לשלם "כפול" בהסכם המכסים (Sky TG24); באוקטובר רמז על סילוקה מנאט"ו (Open); ובפסגת אנקרה ביולי 2026 אמר שאינו רוצה עוד לסחור עם ספרד וביקש משר האוצר "לקצץ" (AFP, מצוטט ב-Kuwait Times). ערב אותה פסגה, הממשל האמריקאי לא שלל סנקציות, כולל מכסים, נגד בעלות ברית שמפגרות (Washington Examiner).

נשק וסחר יחד. חודש אחרי האג, ב-27 ביולי 2025, הטיל הסכם הסחר בין ארה"ב לאיחוד האירופי מכס של 15% על רוב הסחורות האירופיות, וכתב, לצד רכישת אנרגיה, את כוונת האירופים לקנות כמויות גדולות של נשק אמריקאי (אל-ג'זירה). לדברי שגריר ארה"ב בנאט"ו, כמחצית מההתחייבויות החדשות שנטלו בעלות הברית אחרי האג, כ-139 מיליארד דולר, נוגעת לציוד, נשק ותחמושת מתוצרת ארה"ב (Washington Examiner).

לא רק וושינגטון. ובכל זאת, יהיה שגוי להציג את החימוש האירופי מחדש כביצוע פקודה. תוכנית "ReArm Europe" הוצגה במרץ 2025, שלושה חודשים לפני האג, בין השאר מתוך חשש שארה"ב לא תגן עוד על אירופה. פולין והמדינות הבלטיות דורשות כבר שנים הוצאה גבוהה יותר, וראש ממשלת אסטוניה אמר שכולם, כולל ספרד, צריכים להגיע ל-5% (Euronews). הלחץ האמריקאי קבע את המספר ואת לוח הזמנים; הפחד מרוסיה, והדאגה מארה"ב, עשו את השאר.

כלל לנשק, אף כלל לשירותים

החריגה. ברית היציבות והצמיחה מגבילה את גידול ההוצאה הציבורית של מדינות האיחוד. ב-19 במרץ 2025 קבעה הנציבות שהפלישה הרוסית לאוקראינה היא "נסיבה חריגה" שמאפשרת להפעיל את סעיף החריגה הלאומי, והזמינה את המדינות להשתמש בו באופן מתואם (Osservatorio CPI). בפועל, מדינה יכולה להוציא במשך ארבע שנים עד 1.5% מהתמ"ג יותר בלי להפר את הברית, בתנאי שהכסף הולך לביטחון (Italpress). עד פברואר 2026 קיבלו אישור שבע-עשרה מדינות (Eunews). ב-8 באוקטובר אישרה הנציבות גם את איטליה, לביטחון ולחלק מהוצאות האנרגיה מהשנה (Il Post).

מה שחסר. אין חריגה דומה לבריאות, לחינוך, למשפט או לתחזוקת תשתיות אזרחיות. ממשלה שרוצה לגייס רופאים או לשפץ בתי ספר באותו גירעון שמותר לנשק מפרה את הכללים. זו אינה האשמה: זו לשון הכללים. אבל התוצאה היא שבצורך שווה, ההוצאה הצבאית היא הקלה ביותר למימון.

ההליך. גם הזמן שונה. SAFE הוצעה ב-19 במרץ 2025 ואושרה ב-27 במאי. כדי לפעול מהר, בחרה הנציבות בסעיף 122 של האמנה על תפקוד האיחוד האירופי, סעיף חירום שמדיר את הפרלמנט האירופי מההחלטה. הפרלמנט ביקש מבית הדין לצדק של האיחוד האירופי לבטל את התקנה, ותקף לא את התוכן אלא את השיטה (La Notizia); התיק עדיין תלוי ועומד.

מי כבר שילם

הסיוע לפיתוח. בפברואר 2025 החליטה בריטניה להעלות את ההוצאה הביטחונית ל-2.5% מהתמ"ג עד 2027, ומימנה זאת בקיצוץ הסיוע לפיתוח מ-0.5% ל-0.3% מהתמ"ג; השרה האחראית התפטרה (LaPresse). בלגיה קיצצה 25% מתקציב הסיוע (Brussels Times).

תשתיות אזרחיות. בתוכנית שפורסמה ב-30 ביוני 2026 מימנה ממשלת בריטניה את הגידול בהוצאה הביטחונית גם בקיצוץ פרויקטים של תשתיות אזרחיות, מכבישים ועד אנרגיה (laRegione).

העבודה. ב-2023 ביטלה דנמרק חג דתי, "יום התפילה הגדול", כדי לפנות כ-400 מיליון אירו בשנה לביטחון; שלושה רבעים מהדנים התנגדו (Il Post; לשכת המסחר האיטלקית בדנמרק).

מניעת סכסוכים. בתקציב האיחוד ירד מאז 2021 החלק המוקדש לבניית שלום ולמניעת סכסוכים מ-3.7% ל-2.6% (FIIA). ל-2028–2034, הצעה של הנשיאות האירית תקצץ כמעט 16% מהכלי "Global Europe", שמממן בין השאר בניית שלום: פי שניים מהקיצוץ הממוצע (IRC).

המקרה האיטלקי. כאן עוד אין קיצוצים, והוויכוח פתוח. באמצע אוקטובר אמרה ראשת ממשלת איטליה שכספי הביטחון "אינם כסף שנלקח מהבריאות או מבית הספר". ב-12 באוקטובר הסביר משרד התקציב הפרלמנטרי בשימוע שהחריגה מגדילה את הגירעון אבל אינה יוצרת מרחב הוצאה קבוע, ושהחל מ-2029, כשהסעיף ייסגר, המצב יסתבך: חלק ניכר מההקצבות נוגע לכוח אדם ולתוכניות רב-שנתיות שאינן נעצרות עם סיום החריגה. המשרד ביקש מהממשלה להבהיר כבר בחוק התקציב איך תממן ביטחון ואנרגיה אחרי 2028 (Teleborsa; Il Fatto Quotidiano). במילים אחרות: היום משלמים בחוב, ומחר מישהו יצטרך להחזיר אותו.

משחק התוויות

סעיף ה-1.5% רחב: הגנת תשתיות, רשתות, מוכנות אזרחית, חדשנות, בסיס תעשייתי. ובדיוק כאן ניסו ממשלות אחדות להכניס הוצאות שכבר הוחלטו. ביולי 2025 שקלה ממשלת איטליה לספור את הגשר על מצר מסינה, בעלות של כ-13.5 מיליארד אירו, ואת שובר הגלים החדש בנמל גנואה כתשתיות בעלות ערך צבאי (Il Post; Il Fatto Quotidiano). שגריר ארה"ב בנאט"ו השיב שלגשר אין ערך צבאי; משרד התחבורה ענה שהמבנה ממומן מכספי המדינה ולא מכספי הביטחון (Il Post; Open).

התווית פועלת לשני הכיוונים. אפשר לקרוא לעבודה אזרחית "ביטחון" כדי להגיע לאחוז בלי להוציא יותר; ואפשר להציג הוצאה צבאית במהותה כ"ביטחון אזרחי". בשני המקרים האזרח כבר אינו יודע על מה הוא משלם. השבועון L'Espresso כתב על איטליה שההוצאה הביטחונית נמדדת כבר שנים לפי יעדים חשבונאיים ולא לפי יעדים אסטרטגיים (L'Espresso).

יותר מדי, או מספיק?

זו השאלה הקשה ביותר, והמספרים אינם מכריעים אותה. בדולרים ובשערי חליפין של השוק, המדינות האירופיות בנאט"ו מוציאות כמעט פי שלושה מרוסיה. בשוויון כוח קנייה, כלומר בהתחשב בכך שחייל או פגז עולים ברוסיה הרבה פחות, הפער כמעט נעלם, ויש מי שמעריכים שרוסיה מוציאה יותר מכל אירופה יחד (IISS; Money.it, מצוטט ב-Startmag). שתי המדידות עונות על שאלות שונות, ומי שמצטט רק אחת מהן כבר בחר את המסקנה.

מה שחסר בכל מקרה הוא החוליה האמצעית, בגרסה פומבית. יעדי היכולת של נאט"ו, שהצהרת האג קושרת אליהם את ה-3.5%, חסויים (LaPresse). יש סיבות צבאיות מובנות לשמור בסוד מה בדיוק חסר; אבל בלי לפחות גרסה פומבית, שום פרלמנט אינו יכול לשפוט אם המספר נכון. 5% הוא יעד הוצאה, לא יעד תוצאה. אפשר להגיע אליו בקניית הדברים הלא נכונים, ואפשר לא להגיע אליו ולהחזיק בכל מה שצריך.

הערכה משפטית

תקציב האיחוד והנשק. האמנה על האיחוד האירופי אוסרת לממן מהתקציב המשותף פעולות בעלות השלכות צבאיות או ביטחוניות (סעיף 41(2)). לכן החלק המשותף של הסיוע הצבאי האירופי לאוקראינה עובר דרך "מנגנון השלום האירופי", מחוץ לתקציב וממומן בידי המדינות; ולכן גם SAFE לובשת צורת הלוואות. אלה פתרונות לגיטימיים, אבל הם מחלישים את פיקוח הפרלמנט האירופי, שיש לו סמכות החלטה משותפת על התקציב הרגיל.

סעיף 122. הסעיף נועד לקשיים חמורים באספקת מוצרים מסוימים או לנסיבות חריגות. הוא שימש למגפת הקורונה ולמשבר האנרגיה. השימוש בו לתוכנית הלוואות ארוכת טווח הוא בדיוק הבחירה שהפרלמנט תוקף בבית הדין. אם בית הדין יאשר אותה, סעיף 122 יהפוך לנתיב רגיל להחלטות דחופות, ומה "דחוף" יגדיר מי שמשל.

החריגה מהברית. סעיף החריגה הלאומי (סעיף 26 לתקנה (EU) 2024/1263) דורש נסיבות חריגות שאינן בשליטת המדינה, וההוצאה לא תסכן את קיימות החוב בטווח הבינוני. המלחמה באוקראינה יכולה להיות נסיבה חריגה. התחייבות הוצאה שנמשכת עד 2035, עם כוח אדם ותוכניות שנמשכים עשרות שנים, קשה יותר לקרוא לה "זמנית".

מבחן הסימטריה

הטיעון הנגדי. יש הטוענים שביטחון ורווחה אינם חלופות אלא משלימים: בלי ביטחון אירופה מושכת פחות השקעות, צומחת פחות, ובסוף אינה יכולה לממן את מדינת הרווחה. כך כתבו לורנצו ביני סמאגי ואחרים, וציינו שהמדינות הנורדיות, שבהן מדינת הרווחה חזקה ביותר, הן גם אלה שהגדילו את ההוצאה הצבאית יותר מכולן (IEP Bocconi). זה טיעון רציני. אבל הוא מחזיק רק אם הצמיחה אכן מגיעה, ואינו אומר מי משלם בינתיים.

האיום אמיתי. רוסיה תקפה מדינה אירופית, מוציאה 7.5% מהתמ"ג שלה על ביטחון, והמודיעין הדני מעריך שעשויה להיות מוכנה למלחמה רחבת היקף נגד אירופה בתוך חמש שנים (אותו מקור של IISS). מי שמבקר את החימוש מחדש צריך לומר איזו חלופה הוא מציע: לא די לומר שהמחיר גבוה מדי.

אותו סרגל לחשבונות. אם אנחנו מגנים "חשבונאות יצירתית" כשממשלה קוראת לגשר ביטחון, עלינו לגנות אותה באותה מידה כשממשלה קוראת להוצאה על נשק תשתית, או כשמבקרי החימוש מחדש משווים מספרים שמודדים דברים שונים.

השיפוט שלנו

הפרק הזה מבטא את עמדת האתר, בנפרד מן העובדות שהוצגו לעיל.

הבעיה אינה שאירופה מגינה על עצמה. הבעיה היא שהכללים משתנים לכיוון אחד בלבד. לנשק מרפים את הגירעון, מקצרים את ההליכים, עוקפים את הפרלמנט ומרחיבים את התווית. לבית הספר, לבריאות, למשפט ולדיפלומטיה חלים הכללים הישנים, ולפעמים קיצוצים עמוקים יותר. בצורך שווה, תמיד מנצחת ההוצאה שהכללים שלה נוחים יותר.

חימוש מחדש שמוחלט כך אינו מידתי, לא משום שהאיום מומצא, אלא משום שהמספר קודם לצורך, ומשום שהעלות נדחית לעתיד, לתקציבים שיצטרכו להחזיר את החוב אחרי שהחריגה תסתיים. והוא גם מסוכן, משום שכל אירו שמוצא בלי תוכנית אינו קונה ביטחון, וכל שנה של חימוש מחדש בלי ערוץ דיפלומטי הופכת את המלחמה שאומרים שרוצים למנוע לסבירה יותר.

מה אפשר לעשות

ההצעות שלהלן הן גם הבסיס למניפסט ולעצומה של האתר.

1. **סעיף חברתי.** שום גידול בהוצאה הביטחונית לא ימומן בקיצוצים בבריאות, בחינוך, במשפט ובתשתיות אזרחיות. אם מותר יותר גירעון לנשק, אותו כלל צריך להגן על השירותים החיוניים.
2. **קודם הצורך, אחר כך המספר.** כל ממשלה תציג לפרלמנט גרסה פומבית של היכולות החסרות ושל עלותן, ותצדיק בה את ההוצאה, ולא באחוז מהתמ"ג.
3. **תוויות כנות.** חשבונות נפרדים וניתנים לבדיקה לביטחון במובן הצר ולביטחון אזרחי. בלי עבודות אזרחיות שנספרות כביטחון, ובלי הוצאות צבאיות שמוסתרות בתשתיות.
4. **הפרלמנט מחליט.** בלי הליכי חירום כמו סעיף 122 לתוכניות ארוכות טווח.
5. **הדיפלומטיה בשוויון.** תקציב מניעת הסכסוכים לא יקוצץ יותר מן השאר, והאיחוד האירופי ימנה שליח עם מנדט למשא ומתן על אוקראינה.
6. **אנחנו מחליטים.** ההוצאה הביטחונית תיקבע לפי צורכי אירופה, לא תחת איום מכסים, ובלי לקשור אותה להסכמי סחר. הרכש ייבחר לפי מה שהוא משרת, לא לפי הדגל של היצרן: לא כדי לרצות את וושינגטון, ולא כדי להעדיף את התעשייה האירופית.

למי שרוצה לפעול יש מנופים מעשיים: הפרלמנט הלאומי, שמצביע על התקציב ומכוון את הממשלה במועצה; העצומה לפרלמנט האירופי (סעיף 227 לאמנה על תפקוד האיחוד); וההצבעה.

מה לעקוב

- פסק הדין של בית הדין לצדק של האיחוד בעתירת הפרלמנט האירופי נגד SAFE.
- המשא ומתן על תקציב האיחוד ל-2028–2034: כספי הביטחון וכספי "Global Europe".
- חוקי התקציב הלאומיים ל-2027: מאיפה יבואו כספי הביטחון.
- החלטת המועצה על סעיף החריגה לאיטליה, הצפויה עד סוף נובמבר.
- התוכניות הלאומיות שבעלות הברית חייבות להגיש לנאט"ו מדי שנה, ומה נספר בהן.

מקורות: LaPresse · הנציבות האירופית · מועצת האיחוד האירופי · הנציבות האירופית, מצוטט ב־ La Notizia · SIPRI · FastForward

AFP · Open · Sky TG24, מצוטט ב־Washington Examiner · Kuwait Times · אל־ג'זירה · · Italpress · Osservatorio CPI · Euronews

Il Post · laRegione · Brussels Times · LaPresse · La Notizia · Il Post · Eunews · לשכת המסחר האיטלקית בדנמרק · · IRC · FIIA

IISS · Money.it · L'Espresso · Open · Il Post · Il Fatto Quotidiano · Il Post · Il Fatto Quotidiano · Teleborsa, מצוטט ב־ Startmag

IEP Bocconi

עד היכן מגיעה ההגנה העצמית: התקיפות האוקראיניות בתוך רוסיה, מקרה אחר מקרה

בקצרה

- מגילת האו"ם מכירה בזכותה של מדינה מותקפת להגן על עצמה (סעיף 51). הזכות אינה נעצרת בגבול: מול מתקפה מזוינת מתמשכת, אוקראינה רשאית לתקוף מטרות צבאיות גם בתוך רוסיה, כל עוד הדבר הכרחי ומידתי.
- אבל כל תקיפה צריכה לכבד גם את המשפט ההומניטרי: רק מטרות צבאיות, בלי נזק לא מידתי לאזרחים, וכל אמצעי הזהירות האפשריים.
- **חוקי** בלי ספק רציני: התקיפות על בסיסי אוויר ומפציצים (מבצע "קורי עכביש", יוני 2025), הפלישה למחוז קורסק (2024), הריגת קצינים בשירות פעיל, עם מגבלות על האמצעי.
- **שנוי במחלוקת**: התקיפות על בתי זיקוק וצינורות נפט, ועל מכליות "צי הצללים", במיוחד אלה הרחוקות מהחזית או המניפות דגל של מדינה שלישית.
- **לא חוקי**: הריגת אזרחים שסומנו כמטרה, כמו דריה דוגינה והבלוגר ולדלן טטרסקי; התקיפות חסרות ההבחנה על עיירות גבול, אם יוכחו; והפיצוץ של "נורד סטרים", לפי בית המשפט הגרמני ששופט קצין אוקראיני לשעבר.
- אותו סרגל חל על רוסיה, האחראית לרוב המכריע של הנפגעים האזרחיים במלחמה הזאת: לפי האו"ם, 96% מהנפגעים האזרחיים במחצית הראשונה של 2026 היו בשטח אוקראינה.

ביוני 2025 המריאו יותר ממאה רחפנים, שהוסתרו בנגררים של משאיות שנכנסו לרוסיה, ליד ארבעה בסיסי אוויר, עד לחוג הקוטב הצפוני. ביולי 2026 פגעו רחפנים ימיים אוקראיניים ב-28 ספינות בים אזוב בלילה אחד. בתוך פחות משנתיים נהרגו לפחות שלושה גנרלים רוסים מפצצות במוסקבה ובסביבתה. אוקראינה הביאה את המלחמה לרוסיה, וחלק מדעת הקהל האירופית שואל אם זו עדיין הגנה עצמית. למשפט הבינלאומי יש תשובה, אבל היא אינה כן או לא: זו רשימת תנאים שיש להחיל מקרה אחר מקרה. איך הגיעה המלחמה לכאן סיפרנו ב-מ-1990 עד 2022, עם הטעויות של כולם; המסקנה של אותו מאמר היא נקודת המוצא של זה: שום טעות מערבית אינה הופכת את הפלישה ללגיטימית, ולכן לאוקראינה יש זכות להגן על עצמה. השאלה כאן היא עד כמה.

הכללים

שני מישורים. המשפט הבינלאומי בוחן את המלחמה בשני מישורים. הראשון נוגע *לסיבה לשימוש* בכוח: מגילת האו"ם אוסרת שימוש בכוח (סעיף 2(4); ראו שימוש בכוח) עם חריג אחד, הגנה עצמית מפני מתקפה מזוינת (סעיף 51). בית הדין הבינלאומי לצדק הבהיר שההגנה העצמית חייבת להיות *הכרחית ומידתית* (פרשת ניקרגואה, 1986; פרשת אסדות הנפט, 2003). המידתיות נמדדת ביחס למטרה, כלומר לעצירת התוקפנות, ולא מכה תמורת מכה. מול פלישה שעדיין נמשכת ומחזיקה כחמישית משטח אוקראינה, קשה לראות בתקיפת הבסיסים שמהם יוצאים טילים ומפציצים פעולה לא מידתית.

המישור השני נוגע *לאופן*: המשפט ההומניטרי, שחל באותה מידה על התוקף ועל המותקף. מותר לתקוף רק מטרות צבאיות, כלומר אובייקטים שבטבעם, במיקומם, בייעודם או בשימושם תורמים תרומה ממשית לפעולות צבאיות, ושהשמדתם מקנה יתרון צבאי ודאי (הפרוטוקול הנוסף הראשון לאמנות ז'נבה, סעיף 52). גם מטרה צבאית אסור לתקוף אם הנזק הצפוי לאזרחים מופרז ביחס ליתרון הצפוי (סעיף 51). ויש לנקוט כל אמצעי זהירות אפשרי (סעיף 57). רוסיה ואוקראינה צדדים לאמנות האלה, והכללים הם בכל מקרה חלק מהמשפט המנהגי.

להיות מותקף אינו מתיר הכול. אבל גם אינו שולל את הזכות להגן על עצמך.

חוקי

בסיסי אוויר ומפציצים. ב-1 ביוני 2025 ביצע שירות הביטחון של אוקראינה (SBU) את מבצע "קורי עכביש". לפי אל-ג'זירה, 117 רחפנים שהוברחו לרוסיה המריאו בבת אחת ליד שדות תעופה שבהם חנו מפציצים אסטרטגיים, ובהם בסיס אולניה בחוג הקוטב, כ-2,000 קילומטר מאוקראינה (אל-ג'זירה). ה-SBU דיבר על 41 מטוסים שנפגעו; תצלומי לוויין שנותחו בידי מקורות עצמאיים אישרו לפחות 13 בימים הראשונים (The Insider). מפציצים שמשגרים טילים על ערים אוקראיניות הם מטרות צבאיות מטבעם. זה המקרה הברור ביותר.

הפלישה לקורסק. באוגוסט 2024 נכנסו כוחות אוקראיניים למחוז קורסק הרוסי והחזיקו בחלק ממנו חודשים, לפני שהצבא הרוסי כבש אותו מחדש בעזרת חיילים צפון-קוריאנים. להביא את המלחמה לשטח התוקף נכלל בהגנה העצמית. אבל מי שמחזיק בשטח, גם לזמן קצר, חב כלפי האוכלוסייה האזרחית את חובות הכוח הכובש (אמנת ז'נבה הרביעית). השיפוט על החודשים האלה תלוי ביחס שקיבלו האזרחים.

קצינים בשירות פעיל. בדצמבר 2024 נהרג במוסקבה הגנרל איגור קירילוב, מפקד כוחות ההגנה הכימית הרוסיים, מפצצה שהוסתרה בקורקינט חשמלי; ה-SBU נטל אחריות בפומבי. אחריו נהרגו הגנרל ירוסלב מוסקליק באפריל 2025 והגנרל פניל סרווארוב בדצמבר 2025, במכוניות תופת; ביוני 2026 נהרג באותה דרך דמיר דוידוב, האחראי לאספקת טילים ופגזים לצבא; אוקראינה לא הגיבה (Euromaidan Press; The Washington Times). איש צבא בשירות פעיל הוא מטרה לגיטימית, גם הרחק מהחזית ומחוץ לשעות השירות. הגבול הוא באמצעי. פצצה בחצר מגורים או בחניון חייבת להימנע מנזק לא מידתי לעוברים ושבים; והמשפט אוסר גם להרוג תוך התחזות למעמד מוגן, כלומר בבגדנות (הפרוטוקול הראשון, סעיף 37). פצצה מוסתרת אינה בגדנות כשלעצמה. ובכל זאת, קית' קלוג, שליחו של טראמפ לאוקראינה, אמר שהריגת קירילוב מפרה את כללי המלחמה (Strat News Global).

שנוי במחלוקת

בתי זיקוק וצינורות. זה המבצע הגדול ביותר. לפי סוכנות האנרגיה הבינלאומית, עד סוף אוגוסט 2026 נותרו ברוסיה רק חמישה בתי זיקוק גדולים שלא הותקפו ברחפנים אוקראיניים (IEA). השאלה המשפטית היא אם בית זיקוק הוא מטרה צבאית. לפי הדעה הרווחת, תשתית נפט אינה מטרה צבאית מטבעה, אבל עשויה להפוך לכזו מכוח שימושה או ייעודה (מכון ליבר, וסט פוינט). בית זיקוק שמספק דלק לצבא הופך למטרה צבאית: ניתוח של Global Witness מצא שחלק מבתי הזיקוק שהותקפו סיפקו דלק לכוחות המזוינים הרוסיים (Global Witness). באפריל 2024 הכריזה האספה הפרלמנטרית של מועצת אירופה שבתי הזיקוק הרוסיים הם מטרות לגיטימיות (אותו מקור). מפוקפקים יותר מתקנים שהותקפו רק משום שהם מכניסים כסף

לרוסיה: הדוקטרינה האמריקאית מקבלת תקיפה של אובייקטים ש"מקיימים את המלחמה" במימונה, והוועד הבינלאומי של הצלב האדום אינו מקבל. השיפוט צריך להיעשות מתקן אחר מתקן.

צינור "דרוז'בה" מעלה שאלה נוספת: הוא מוביל נפט רוסי להונגריה ולסלובקיה, שתי המדינות האחרונות באיחוד שעדיין מקבלות אותו בדרך הזאת. ביולי מחו שתי הממשלות על שלוש הפסקות בפחות משבועיים בגלל התקיפות האוקראיניות (The Moscow Times). אבל ההשבתה הארוכה ביותר, מינואר, נגרמה בתקיפה רוסית על תחנת שאיבה במערב אוקראינה (רויטרס, מצוטט ב-Devdiscourse). תקיפת מתקן בתוך רוסיה שמשרת גם מדינות בעלות ברית אינה הופכת בשל כך לבלתי חוקית, אבל הנזק לצדדים שלישיים נכנס לחשבון המידתיות.

המכליות של "צי הצללים". מאז סוף 2025 תוקפת אוקראינה ברחפנים ימיים מכליות שמובילות נפט רוסי תוך עקיפת הסנקציות: בים השחור, כולל מול חופי טורקיה, ובדצמבר 2025 לראשונה בים התיכון, כשמקור ב-SBU הגדיר את הספינה "מטרה לגיטימית לחלוטין" (Kyiv Post). פוטין קרא לזה פיראטיות (Dawn). כאן המשפט מחמיר יותר מאשר ביבשה. ספינת סוחר של האויב מותר לתקוף רק אם הפכה למטרה צבאית; ספינה המניפה דגל של מדינה ניטרלית אפשר בדרך כלל ליירט ולתפוס, לא להטביע (מדריך סן רמו למשפט הבינלאומי החל על סכסוכים מזוינים בים, 1994, פסקאות 59–60 ו-67). רבות מספינות צי הצללים מניפות דגלים של מדינות שלישיות. לתקוף אותן רק משום שהן מביאות כסף למוסקבה פירושו לחזור על הטיעון השנוי במחלוקת של אובייקטים ש"מקיימים את המלחמה", ולהוסיף סיכון למדינות ניטרליות ולצוותים. עמדה מוצקה יותר היא זו כלפי הספינות שמובילות דלק לחצי האי קרים הכבוש, בים אזוב, לשימוש הכוחות הרוסיים: ב-11 ביולי 2026 פגעה אוקראינה ב-28 מהן בלילה אחד (Ground News, ריכוז מקורות).

לא חוקי

אזרחים שסומנו כמטרה. באוגוסט 2022 נהרגה דריה דוגינה, פרשנית לאומנית ובתו של האידאולוג אלכסנדר דוגין, במכונית תופת ליד מוסקבה. גורמים אמריקאים אמרו שהם מאמינים שגורמים בממשלת אוקראינה אישרו את הפיגוע (The Washington Times); קייב הכחישה. באפריל 2023 נהרג הבלוגר הצבאי ולדלן טטרסקי (מקסים פומין) בבית קפה בסנט פטרבורג מפסלון ממולכד (Kyiv Post). מי שעוסק בתעמולת מלחמה אינו לוחם. להרוג אזרח משום שהוא תומך באויב זה רצח, ובמלחמה זה פשע.

תקיפות על עיירות גבול. מחוז בלגורוד הרוסי מותקף כבר שנים. ב-20 ביולי 2026 פגע רחפן אוקראיני באוטובוס בשבקינו, וחמישה בני אדם, ובהם ילד, נהרגו (AFP, מצוטט ב-BSS); בדצמבר 2023 דיברה מוסקבה על לפחות 20 הרוגים במרכז בלגורוד והאשימה את אוקראינה בשימוש בתחמושת מצרר (SBS). הרשויות הרוסיות מדברות על 250 הרוגים אזרחים ברוסיה במחצית הראשונה של 2026, והאו"ם אינו יכול לאמת זאת (Arab News). לא כל התקיפות האלה בהכרח בלתי חוקיות: בעיירת גבול יכולות להיות מטרות צבאיות. אבל תקיפה שפוגעת באוטובוס או בכיכר בלי מטרה צבאית ברורה, או בנשק שאינו מבחין, היא פשע מלחמה. כדי לשפוט נדרשות חקירות עצמאיות, ואלה בלתי אפשריות היום ברוסיה.

נורד סטרים. ב-30 ביוני 2026 הגישה התביעה הפדרלית הגרמנית כתב אישום נגד סרגיי קוזנצוב, קצין אוקראיני לשעבר, כראש החוליה שפוצצה את הצינורות בים הבלטי בספטמבר 2022. לפי כתב האישום, הוא והאחרים היו אנשי צבא שפעלו מטעם רשויות המדינה האוקראינית, ובין העבירות המיוחסות להם השתתפות בפשע מלחמה, התקפה על תשתית אזרחית (Eurointegration). המשפט נפתח בהמבורג ב-14 באוקטובר (Euronews). בית המשפט הפדרלי העליון של גרמניה כתב, בהחלטה על מעצר עד תום ההליכים, שהצינור הוא תשתית אזרחית במים ניטרליים ואינו יכול להיות מטרה צבאית (Babel);

ההגנה טוענת את ההפך. קייב מכחישה שארגנה את החבלה. אם האישום יוכח, נורד סטרים יהיה הדוגמה הברורה ביותר לגבול ההגנה העצמית: נכס אזרחי במים של מדינות שלישיות, שחלקו בבעלות חברות אירופיות. ניתחנו את השאלה בפירוט ב-האם נורד סטרים היה מטרה צבאית?, בסדרה הבחירות של אירופה.

מי שמספק נשק הוא שותף?

ככלל, לא. לסייע למדינה שמפעילה הגנה עצמית אינו מעשה פסול, משום שההגנה העצמית חוקית. הספק נושא באחריות בשני מקרים. הראשון, אם הוא מספק נשק ביודעו שישמש לביצוע פשעי מלחמה (הסעיפים על אחריות מדינות, סעיף 16; למדינות הצדדים לה, אמנת סחר הנשק, סעיפים 6 ו-7; העמדה המשותפת של האיחוד 2008/944). השני, אם הוא משתתף ישירות במבצעים, למשל בבחירת המטרות. המגבלות שהטילו בעלות ברית אחדות על השימוש בנשק ארוך הטווח שלהן נגד שטח רוסיה הן בחירות פוליטיות, לא חובות משפטיות. רוב התקיפות המתוארות כאן, כולל אלה על בתי הזיקוק, בוצעו ברחפנים מתוצרת אוקראינה, לפי קייב.

ומחירי האנרגיה?

התקיפות על בתי הזיקוק הפחיתו את ייצור הדלק הרוסי ואילצו את מוסקבה להגביל את יצוא הסולר. לפי Axios, מבצע הרחפנים תורם לעליית מחירי האנרגיה העולמיים, שכבר גבוהים בגלל המלחמה עם איראן (Axios). ההשפעה מרוכזת בסולר. עלות האנרגיה לתעשייה האירופית תלויה בעיקר בגז ובחשמל, והאיחוד אינו מייבא עוד מוצרי נפט מזוקקים רוסיים מאז 2023. עלות שנגרמת לצדדים שלישיים אינה הופכת תקיפה על מטרה צבאית לבלתי חוקית; אבל היא עשויה להשפיע על הבחירות הפוליטיות של בעלות הברית.

מבחן הסימטריה

אותם כללים למוסקבה. אם בית זיקוק שמספק דלק לצבא הוא מטרה לגיטימית, כך גם מחסן דלק אוקראיני. אם תחנת כוח שמספקת חשמל לבתים היא אובייקט אזרחי, היא כזו אצל שני הצדדים. ב-2024 הוציא בית הדין הפלילי הבינלאומי צווי מעצר נגד ארבעה מפקדים רוסים בכירים, ובהם שר הביטחון לשעבר שויגו והרמטכ"ל גרסימוב, בגין התקיפות על רשת החשמל האוקראינית, שנחשבו מכוונות נגד אובייקטים אזרחיים או בכל מקרה לא מידתיות (ראו את הדף שלנו על הנמלטים מבית הדין הפלילי הבינלאומי).

הפרופורציות. הסרגל אחד, המספרים שונים. לפי האו"ם, 96% מהנפגעים האזרחיים במחצית הראשונה של 2026 היו בשטח אוקראינה, רובם מטילים ורחפנים רוסיים ארוכי טווח; אותו מקור מביא את הנתונים הרוסיים על נפגעים ברוסיה, בלי שיכול לאמת אותם (Gwara Media). לומר שלאוקראינה יש מעשים בלתי חוקיים אינו מפחית מאחריותה של רוסיה; לומר שלרוסיה יש הרבה יותר אינו מוחק את אלה של אוקראינה.

אותו בית דין לכולם. אוקראינה דורשת, בצדק, שבית הדין הפלילי הבינלאומי ישפוט את הפשעים הרוסיים. היא צד לאמנת רומא מאז 1 בינואר 2025. אבל באשרור הסתמכה על סעיף מעבר, סעיף 124, שמוציא לשבע שנים את סמכות בית הדין על פשעי מלחמה המיוחסים לאזרחיה: הפעם הראשונה שמדינה השתמשה בו כך (הקואליציה למען ה-ICC). אמנסטי אינטרנשיונל ביקשה לבטל את ההצהרה (Amnesty). זה סעיף שהאמנה מתירה, אבל זה בדיוק המקום שבו הסרגל עלול לחדול להיות אחד לכולם.

המקורות. ברבים מהאירועים האלה המקורות הם צד: הנפגעים ברוסיה מגיעים מהרשויות הרוסיות, תוצאות המבצעים מה-SBU. ציינו זאת, והעדפנו אימות עצמאי היכן שקיים.

השיפוט שלנו

הפרק הזה מבטא את עמדת האתר, בנפרד מן העובדות שהוצגו לעיל.

לשאלה "האם מותר להגן על עצמך בהתקפה?" יש תשובה ברורה: כן. מדינה שנפלשה אינה חייבת לחכות לטילים בשטחה, ותקיפת הבסיסים שמהם הם יוצאים היא הגנה עצמית במובן הצר ביותר. מי שמבקש מאוקראינה לא לגעת בשטח רוסיה מבקש ממנה בפועל להילחם ביד קשורה.

אבל המשפט שמגן על אוקראינה מפני התוקפנות הוא אותו משפט שמציב לה גבולות. הפצצה לבלוגר, הרחפן על האוטובוס, הצינור האזרחי במים ניטרליים אינם הגנה עצמית: הם אותו היגיון שאוקראינה מגנה, בצדק, כשמוסקבה נוקטת אותו. לתמוך בהגנת אוקראינה ולדרוש ממנה לכבד את המשפט ההומניטרי אינן שתי עמדות סותרות. זו אותה עמדה.

מה לעקוב

- משפט נורד סטרים בהמבורג, והסגרות אפשריות של חשודים נוספים.
- חקירות עצמאיות על התקיפות במחוז בלגורוד, אם יתאפשרו יום אחד.
- עמדת מדינות הדגל וטורקיה על התקיפות על מכליות במימיהן או ליד חופיהן.
- הצהרות בעלות הברית על השימוש בנשק שהן מספקות נגד שטח רוסיה.
- ביטול אפשרי של הצהרת סעיף 124 בידי אוקראינה (ראו מבחן הסימטריה), וחקירה אפשרית של בית הדין הפלילי הבינלאומי על מעשים המיוחסים לצד האוקראיני.

מקורות: אל-ג'זירה · IEA · Strat News Global · The Washington Times · Euromaidan Press · The Insider · מכון ליבר, וסט פוינט · The Moscow Times · Global Witness · רויטרס, מצוטט ב-Ground News · Dawn · Kyiv Post · Devdiscourse, ריכוז מקורות · Kyiv Post, מצוטט ב-Gwara Media · Axios · Babel · Euronews · Eurointegration · Arab News · SBS · BSS · הקואליציה למען ה-ICC · Amnesty

חימוש מחדש מגישים קר

בליל 2 בנובמבר עלו המקפיאים של מאות סופרמרקטים, בלפחות אחת-עשרה מדינות באירופה, ל-50 מעלות. איש לא פרץ דלת: מישהו נכנס לתוכנת שליטה שנשארה חשופה ברשת, לעתים קרובות ישנה, לפעמים עם סיסמת היצרן (העובדות כאן). שתי קבוצות פרו-רוסיות לקחו אחריות, בלי ראיות מאומתות. בתוך ימים ספורים נכנס האירוע לסיפור גדול יותר, סיפור המלחמה ההיברידית ואירופה שחייבת להתחמש מחדש. אבל אמצעי הנגד שהמומחים הצביעו עליהם היו מסדר אחר: להוריד את הלוחות מהרשת, להחליף סיסמאות, לעדכן את התוכנה. בשביל המקפיאים, זה הספיק.

אני מתחיל במה שצריך להודות בו, כי הוא נכון. האיום קיים. לקבוצות שלקחו אחריות יש עבר, ושתי ממשלות מערביות תיעדו את קשריהן למדינה הרוסית. לאוקראינה יש זכות להגן על עצמה, ולעזור לה בכך זה חוקי. מי שאומר שמינוי שליח אירופי כיום למשא ומתן עם מוסקבה יהיה מתנה לקרמלין מעלה טיעון רציני: במאי איימה רוסיה על דיפלומטים זרים בקייב, וקאיה קאלאס טוענת שאירופה אינה יכולה להיות מתווכת ניטרלית, משום שהיא עומדת לצד המותקף (יורוניוז). אולי היא צודקת. אולי שליח היום היה מקבל רק סירוב. אני לא יודע. אבל אני יודע דבר אחר: השאלה אינה אם אירופה צריכה להגן על עצמה, אלא באיזו מהירות זוות שתי ידיה, זו שמחמשת וזו שמנהלת משא ומתן.

וכאן העיקר. תקנת SAFE, 150 מיליארד בהלוואות להגנה, הוצעה ב-19 במרץ 2025 ואושרה ב-27 במאי: כעשרה שבועות (מועצת האיחוד האירופי). כדי למהר השתמשו בסעיף 122 של האמנות, סעיף החירום שמשאיר את הפרלמנט האירופי בחוץ, עד כדי כך שהפרלמנט תבע את המועצה בבית הדין לצדק (La Notizia). הרעיון של שליח למשא ומתן נדון מאז מרץ 2025 (פוליטיקו, דרך Torre); במאי 2026 החליטו השרים לדחות אותו עד שיוגדרו הדרישות שיוצגו למוסקבה (Table.Media). לנשק, מצב חירום. לשלום, תנאים מוקדמים. אותו חוסר איזון נראה בתקציב: ההצעה ל-2028–2034 מכפילה פי חמישה את הכספים להגנה ולחלל (הנציבות, דרך FastForward), בעוד שהכלי שמממן גם מניעת סכסוכים צפוי לקיצוץ כפול מזה של שאר הסעיפים (IRC). הליכי חירום, הלוואות משותפות, תקציבים שהוכפלו פי חמישה, פרלמנט שהושאר בחוץ. ולדיפלומטיה, דחייה.

לא כל אירופה חושבת אותו דבר, ונכון לומר זאת. צרפת, איטליה, אוסטריה ובלגיה ביקשו בגלוי לפתוח ערוץ עם מוסקבה; גרמניה, פולין, המדינות הבלטיות והנורדיות מעדיפות להגביר את הלחץ (יורוניוז). ביוני גרם נשיא המועצה האירופית, אנטוניו קוסטה, ללשכתו לפתוח קשר עם הקרמלין: כמה ממשלות מחו משום שלא התייעצו איתן, והמגעים האלה שימשו רק לפתיחת קו, בלי להיכנס לגוף העניין (יורוניוז). הבעיה אינה שמישהו רוצה מלחמה. הבעיה היא שלחימוש יש כלים מהירים, מוכנים מראש, ולדיפלומטיה אין: כדי למנות שליח צריך הסכמה פה אחד של עשרים ושבע ממשלות, ו"לא" אחד מספיק כדי לעצור הכול. כך, עם כל אזעקה חדשה, התגובה שהכי קל לאשר היא תמיד אותה תגובה. אין צורך לדמיין קונספירציה. מספיק להסתכל איזו דלת נפתחת במאמץ הקטן ביותר.

כתבנו באתר הזה, במניפסט, שלפני כל בחירה בכוח צריך להיות אפשר להראות שדרך המשא ומתן באמת מוצתה, ולא ננטשה באמצע הדרך ("לא נסב את מבטנו כל עוד בוחרים במלחמה"). היום ההוכחה הזאת אינה קיימת: קו שנפתח בלי מנדט אינו משא ומתן שנוסה. עד עכשיו ניהלו את המשא ומתן אחרים. בשביל המקפיאים הספיקה סיסמה חדשה. בשביל השלום יספיקו שם ומנדט. אחרי יותר משנה וחצי, אנחנו עדיין מחפשים אותם.

מקורות: יורוניוז · מועצת האיחוד האירופי · La Notizia · פוליטיקו, דרך Table.Media · Torre · הנציבות, דרך IRC · FastForward · יורוניוז · יורוניוז

גרסה מקוונת: https://iwillnotlookaway.org/s/he/series-peace-rearmament-full-text.html — N3R1-70 — I Will Not Look Away